

Opiskelijan kokemus toiminnan suunnan näyttäjänä korkea-asteen koulutuksessa

**Esteettömien opintopolkujen puolesta -
seminaari**

11.4. 2012 JAMK

Ilola Hanna, TAMK / TAOKK

Ylönen Merja, Diak

Antero Stenlund, TAMK / TAOKK

Tutkimusten herättämää

mm. Pelkonen 2010 / Niemelä 2007

- Kuinka tietoisia kouluttajat ovat opiskelijoiden kokemuksista?
- Mille opiskelijan kokemus näyttää / kuulostaa / vaikuttaa kouluttajan perspektiivistä?
- Millainen paikka opiskelijan kokemuksella on korkeakouluyhteisön vuorovaikutuksessa?
- Milloin nähdään ja koetaan tarpeelliseksi tai perustelluksi reagoida ja ryhtyä toimiin?

- Kohdataan yhä mm. sosiaalisia, kulttuurisia ja asenteellisia esteitä sekä korkeakouluyhteisöissä että työelämässä
  - Jossain määrin kyse on tiedostamisen, tiedon ja taitojen puutteesta - entä piintyneistä tavoista tai jostain muusta?
  - Etenkin aikuisopiskelijat kokivat yksinäisyyttä nuorten opiskelijoiden keskuudessa
- *”Pienistä asioista voi muodostua isoja esteitä opintopolulle”* – ohjauksella monia asia selviää
- **Koko korkeakouluyhteisö** tarvitsee tietoa mm. oppimisen esteistä, oppimisvaikeuksista ja niissä selviytymisestä ja niiden *”voittamistavoista”* sekä yhteisesti sovittuja ja yhtenäisiä toimintatapoja

Näkökulmia oppimisen esteettömyyteen

Miksi esteestä muodostuu toisille este ja toiselle ei?

Vuorovaikutus-
tarjoumien tulkinnat

Toimintahorisonttien
tulkinnat

Oppimistyyliä
Oppimisvaikeudet
Temperamentit

Tulkinnat
korkeakoulusta
oppimisympäristönä

Tulkinnat työelämän
kvalifikaatioista

Koulutukselliset riskiryhmät

(Knud Illeris)

SUBJEKTIIVINEN AMBIVALENSSI

**HALUAVAT OPPIA,
PÄTEVYYTTÄ
KOULUTUSTA**

SAMAAN AIKAAN EIVÄT HALUA

- KIELTEISET KOKEMUKSET
- IDENTITEETIN PUOLUSTAMINEN
- INDIVIDUALISMI: KOULUTUS RAJOITTA

Oppimisen lähtökohtia Illeriksen mukaan

- Aikuiset oppivat, mitä he haluavat oppia ja mikä on heille merkityksellistä
- Oppiminen perustuu niihin resursseihin, joita aikuisella on jo olemassa
- Aikuiset ottavat oppimisestaan vastuuta sen verran kuin haluavat (ja heidän annetaan ottaa)

- Oppimisen esteiden muodostuminen on yksilöllistä
- Opiskelussa kannattaa panostaa osallisuuteen, motivaation virittämiseen ja ylläpitämiseen, luottamukseen

OPINTOIHIN KIINNITTYMINEN

Tampereen ammattikorkeakoulu
Ammatillinen opettajakorkeakoulu
Antero Stenlund

AMK-tilastot 2002-2010

Lähde: OKM:n Vipunen tilastot

<i>Vuosi</i>	<i>Aloittaneet</i>	<i>Tutkinnot</i>	<i>Erotus</i>	<i>Valmistumisaste</i>
	<i>(A)</i>	<i>(T)</i>	<i>(A-T)</i>	<i>(T/A)%</i>
2002	31575	20393	11182	64,6
2003	33151	20505	12646	61,9
2004	32928	20729	12199	63,0
2005	33888	21325	12563	62,9
2006	33745	20917	12828	62,0
2007	33891	20927	12964	61,7
2008	34583	21770	12813	63,0
2009	35981	20985	14996	58,3
2010	36700	21834	14866	59,5
Keskiarvo	34049	21043	13006	61,9

Koulutuksen dilemma

Korkeakouluissa aloittaneista vain n. 60 % valmistuu

Rakenteita ja toimintaa uudistetaan (OPH 23.6.2010)

Läpäisy, tutkinnot ja työllistyminen amkien rahoituskriteeriksi

Toimintaa on parannettava reippaasti nykyiseltä tasolta

- ✓ Koulutuksen dilemma on, miten opiskelija tavoittaisi jo opiskelunsa aikana ammattilaisen ajattelun, suhtautumisen ja toimintatavan (vrt. Poikela 2010; 2011).
- ✓ Oppimisella ja asiantuntijuuteen kasvulla on olemisen, toimimisen ja tietämisen ulottuvuutensa (Kukkonen 2011)
- ✓ Mielekäs oppiminen on perusta tunteiden, toiminnan ja ajattelun rakentavalle eheytymiselle, joka johtaa voimien lisääntymiseen, sitoutumiseen ja vastuunottoon (Novak 2002, 24).

Oppimisesta syrjäytyminen

Mikä onkaan ongelma:

- Yksilön syrjäytyminen vai syrjäyttäminen?
- Yksilö vai oppimisprosessi toimijoineen?
- Keskitytäänkö syyhyn vai seurauksiin?

Oppimisprosessiin kiinnittynyt ei syrjäydy

- Yhteisöllisyys ja osallistaminen kiinnittävät
- Pedagogiikalla ja pedagogisella osaamisella on merkitystä

Tutkittiin laadullisesti

Haluttiin tietää:

- Mikä edistää opintojen läpäisyä, valmistumista ja työllistymistä?

Kerättiin tutkimusaineistot 09/2010-09/2011:

- Henkilöstön ja opiskelijoiden toiminnan havainnointi
- Tuotokset, keskustelut, haastattelut ja kyselyt
- Oppilaitoksen tilastot ja muut aineistot

Käsiteltiin aineistot Atlas.ti-ohjelmalla:

- Aineistolähtöinen, löysästi teoriasidonnainen analyysi
- Avoin (open), yhdistävä (axial) ja valikoiva (selective) koodaus
(vrt. Glaser & Strauss 1967; Strauss & Corbin 1990)

Tavoitteena aineistosta nouseva paikallinen TAMK-teoria

Esiin nousi osallistava pedagogiikka ja sen ehdot!

- Ymmärtää yhteisöllisyyden merkityksen ja voiman
- Tunnistaa oppimisen kaikkiallisuuden
- Hyväksyy opiskelijan tavoitteet ja lähtökohdat
- Hyödyntää reflektiota ja kehittävää arviointia
- Mahdollistaa mielekkään oppimisen kokemukset

Ydinkategoriaksi nousi yhteisöllisyys!

Yhteisöllisyyden voima

Yhteisöllisyys erottaa koulutusohjelmat toisistaan!

- Vertaisryhmät ja tiimit ovat yhteisöllisyyden perustus
- Vertaisryhmien syntymistä ja toimintaa pitää **ohjata aktiivisesti**
- Ryhmäpaine kiinnittää opintoihin ja kirittää valmistumista
- Ryhmä tarvitsee organisointia, visiointia, haastamista ja **ohjausta**
- Opiskelijälähtöiset ”villit” vertaisryhmät syrjäyttävät opinnoista!

**Parhaimmillaan vertaisryhmä on tietoa jakava,
oppiva ja vuorovaikutteinen käytäntöyhteisö**

(vrt. Lave & Wenger 1991, ”community of practice”)

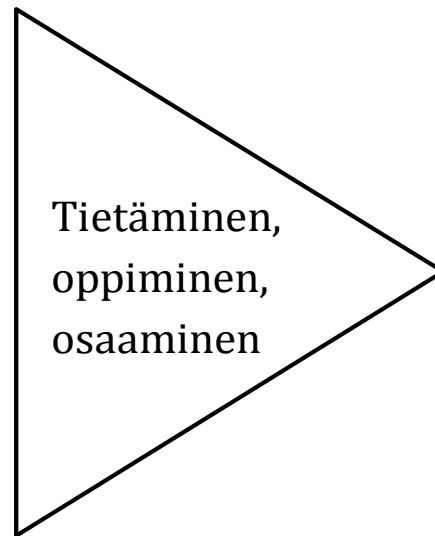
Oppimisen kaikkiallisuus

Tietämisen ja osaamisen ekologiset ulottuvuudet (Poikela 2008; 2009).

TARJOUKMAVERKOSTOT

(tieto, toiminta, kokemukset)

Formaali oppiminen
Nonformaali oppiminen
Informaali oppiminen

TOIMINTAVALMIUDET
(pätevyudet, ammatillisuus,
asiantuntijuus, osaaminen)

ELÄMISMAAILMAT

(käytäntö, realiteetit, todellisuudet)

AHOTT
Työelämäläheisyys
Oppimisympäristö
Mielekäs oppiminen

Opiskelijälähtöisyys?

Koulutuksen kaikki ongelmat ratkaiseva mantra?

- Opiskelijälähtöisyys $\neq$ itseohjautuvuus
- Pelkkä itseohjautuvuuden vaatimus voi syrjäyttää
- Ei voi olla vaatimus, vaan **taitavan ohjauksen tulos**
- Yhteisö asettaa rajat, yksilöllisyys on neuvottelunvaraista
- Neuvottelu on osallistumista ja vaikuttamisen keino!

Opiskelijälähtöisyys on osallistamista!

Arvioinnin kohde vai osallinen?

Arviointi ja sen tehtävät (vrt. Atjonen 2007a; 2007b)

Feedback

- Oppimisen arviointia
(*assessment of learning*)
Arvosanojen antamista
(*marking, grading*)
- Tehdyn ja toivotun suorituksen
välinen ero
- Suorituksen jälkeistä ja
lopputulokseen kohdistuvaa
- Arvioijana suorituksen vastaanottava
auktoriteetti
- Yleensä määrällistä arviointia
arviointiasteikolla 1-5

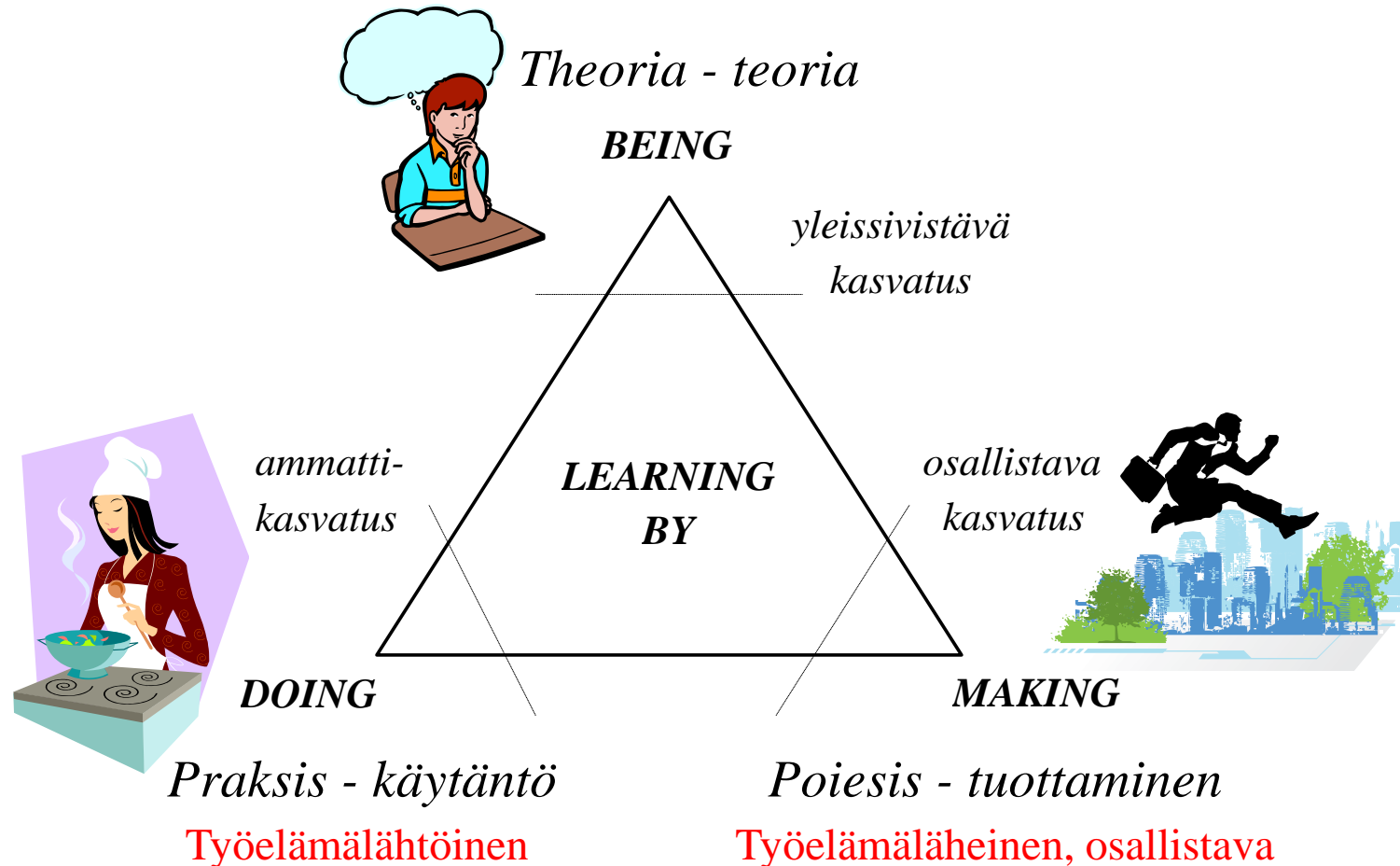
Feedforward

- Arviointia oppimisen tukena
(*assessment for learning*)
Arviointia oppimisena
(*assessment as learning*)
- Jatkuva kehittyminen ja suoritusten
parantaminen, arviointiin ohjaus
- Suorituksen aikaista, jatkuvaa ja
tulevaan suuntaavaa, *ohjaavaa*
- Arvioijina opiskelija, vertaiset,
opettajat, asiakkaat jne.
- Yleensä monimenetelmällistä
laadullista arviointia ja reflektointia

Kolme tietoa ja oppimista

(Aristoteles; Volanen 2009; Poikela 2011; Stenlund 2011)

Tavoitteeksi the Enterprising Self?

Postimoderni yhteiskunta asettaa yksilöille aktiivisuuden, omavastuullisuuden ja refleksiivisyyden vaatimuksia oman työkykynsä, elämänsä ja menestyksensä suhteen (vrt. mm. du Gay 1996).

Yksilöiden odotetaan olevan itse vastuussa elämässään tarvitsemansa inhimillisen pääoman hankkimisesta ja kehittämisestä, sekä alistavan tälle kaikki halunsa kehittyä, koko elämänsä tarkoituksen, tavoitteen ja toteuttamisen, suhteensa, aktiivisuutensa ja työkykynsä (vrt. mm. Fenwick 2001; 2002).

Lähteet

- Atjonen, P. 2007a. Hyvä, paha arviointi. Helsinki: Tammi.
- Atjonen, P. 2007b. Eettinen näkökulma arviointiin: Miten ja kenen hyvää etsitään? *Didacta Varia* 12 (2), 31-41.
- Fenwick, T.J. 2002. Transgressive desires: New enterprising selves in the new capitalism. *Work, Employment and Society*, Vol. 16, 703-723.
- Fenwick, T.J. 2001. Knowledge and the Enterprising Self: Workplace Refugees Navigating Entrepreneurial Discourses. *Studies in the Education of Adults* 33(29), 127-134.
- du Gay, P. 1996. *Consumption and identity at work*. London: Sage
- Glaser, B. & Strauss, A. (1967). *The discovery of grounded theory*, Chicago: Aldine.
- Kukkonen, H. 2011. TAMK-opetussuunnitelmaprosessin koulutusmateriaalit.
- Lave, J. & Wenger, E. (1991). *Situated Learning: Legitimate Peripheral Participation*. New York: Cambridge University Press.
- Novak, J.D. 2002. Meaningful learning: the essential factor for conceptual change in limited or appropriate propositional hierarchies (LIPHS) leading to empowerment of learners. *Science Education*, 86(4):548-571.
- OKM. 2011. Vipunen-tilasto: <http://vipunen.csc.fi/fi-fi/Pages/default.aspx>
- Poikela, E.. 2011. Työ, oppiminen ja osaaminen – haasteena asiantuntijuus ja yrittäjyys. Toistaiseksi julkaisematon käsikirjoitus.
- Poikela, E. 2010. Laadunhallintasuositus kouluttajille. LATTE-hanke 2010.
- Stenlund, A. 2011. Yrittäjyyden tuottaminen. Paperi ja esitys yrittäjyyskasvuspäivillä 2011 Lappeenrannassa.
- Strauss, A. & Corbin, J. (1990). *Basics of Qualitative Research. Grounded Theory Procedures and Techniques*. Newbury Park CA: Sage Publications, Inc.
- Volanen, M-V. 2009. Being, Doing, Making – A Paradigm for the Connective Curriculum. Teoksessa Stenström, M-L. & Tynjälä, P. *Towards Integration of Work and Learning. Strategier for Connectivity and Transformation*. London: Springer, 39-59

Kutsu, tulen kertomaan lisää...

Antero Stenlund

Erikoissuunnittelija, Campus Conexus

040 800 4341

Kuntokatu 4, tila S1-02

antero.stenlund@tamk.fi

www.campusconexus.fi

Tampereen ammattikorkeakoulu

Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Kuntokatu 3, 33520 Tampere

www.tamk.fi/taokk

Esteestä muodostuu este – miten ja kenen este?

- Aikaisemmat koulu- ja oppimiskokemukset
  - Saavutetut opiskelutaidot, metakognitiiviset taidot
  - Arvot, asenteet, mielikuvat, käsitykset ->
- Käsitys omista opiskeluvalmiuksista ja itsestä oppijana
  - Asenteita, ajatuksia, mielikuvia, ...
- Opiskelijan voimavarat – elämäntilanteet
  - Taloudelliset, sosiaaliset, henkiset

... esteestä este – miten ja kenen este?

- **Opiskelijan odotukset**
  - Kouluttajien ja harjoitteluohjaajien tehtävästä
  - Opiskeluyhteisöstä
  - Odotukset omasta panoksesta
- **Kouluttajan moninainen rooli**
  - Substanssi- ja pedagoginen osaaminen
  - Tukija, ohjaaja, rinnallakulkija, ...
- **Koulutuspoluille ohjaaminen – ohjaajan tiedot, asenteet, omat kokemukset, ...**

Inklusiivinen opiskeluyhteisö

***Onko opiskelijan kokemus
koulutuksen suunnan näyttäjänä?***

Inklusiivinen opiskeluyhteisö
Onko opiskelijan kokemus
koulutuksen suunnan näyttäjänä?

Lähteet

- **Illeris, K. 2002. The Three Dimensions of Learning, Roskilde University Press, Copenhagen.**
- **Kangas, M. 2009. Turun yliopiston esteettömyys. Haastattelututkimus erityisjärjestelyjä käyttävien opiskelijoiden kokemuksista yliopistossa.**
- **Pekonen, E. 2010. Esteitä opintopolulla? Opiskelijoiden kokemuksia esteistä ja esteettömyydestä Kuopion yliopistossa. Pro gradu –tutkielma. Itä-Suomen yliopisto. Yhteiskuntatieteiden laitos.**
- **Ylönen, M. 2011. Aikuiset opin poluilla. Oppimistukikeskuksen asiakkaiden opiskelukokemuksista ja kouluttautumishalukkuudelle merkityksellisistä tekijöistä. Väitöskirja. Itä-Suomen Yliopisto. Filosofinen tiedekunta.**
-
-

Motivaatio – motivointi

Kenen ja mikä se on?

- Yhteinen motivaatio – mitä, missä miten?
- Tavoite – kenen tavoite – yhteinen tavoite?
- Onnistuminen – yhteinen onnistuminen?